

Nordkalottfolkets forslag til revidert sametingsbudsjett 2025

Kapitel 4 Språk

4.3.3 Samiske språksentre, basistilskudd – direkte tilskudd

Økningen på kr 500.000 til hvert språksenter strykes.

Nytt kapitel under språk: systematisk språkopplæringsprogram i de hardest fornorskede områdene

Fornorskningen har ført til at samisk språk i mange områder er borte, samtidig er det en oppblomstring av samisk identitet i flere av disse områdene.

Sametinget foreslår å igangsette en prosess for å etablere et målrettet språkopplæringsprogram for ikke-samisktalende foreldre med barn som lærer samisk i skole og barnehage, spesielt i de hardest fornorskede områdene. Programmet skal utvikles for å støtte språkrevitaliseringen og sikre at samisk blir et aktivt språk både i og utenfor skolen.

Et hovedmål med programmet er å bygge bro mellom språklæring og språkbruk, slik at samisk kan brukes daglig både hjemme og i samfunnet. Sametinget mener at det bør tilbys jevnlig språkkurs til foreldrene, slik at de får grunnleggende kunnskaper i dagligdagse uttrykk og setningsstrukturer som er relevante for barnas språkutvikling.

Programmet skal også inkludere læringsressurser som bøker, videoer og digitale verktøy som hjelper foreldrene å øve på samisk hjemme sammen med barna. Videre bør det være tilgjengelig språkpedagoger som kan gi råd og tips, og det bør avsettes midler for å frikjøpe foreldre fra jobb for å delta i språkopplæringen.

Sametinget mener at et slikt opplæringsprogram, der barn og foreldre lærer sammen, vil være et positivt bidrag til språkvitaliseringen og gi barna et solid grunnlag for å bruke samisk språk i det daglige liv. Dette tiltaket vil særlig ha stor betydning i områder som har gjennomgått stor grad av fornorskning.

Målsetning: Flere samiske språkbrukere

Sametinget setter av kr 1.500.000,- til utprøving av et slikt målrettet språkopplæringsprogram i et kystsamisk område.

Kapitel 5 Oppvekst, opplæring, utdanning og forskning

Tillegg i post 17301

5.12.2 Stipend for høyere utdanning – søkerbasert tilskudd

Post 17301 **økes med kr 10.000.000,-** med tekstforklaring: Stipend til samisk barnehage- og grunnskolelærerutdanning settes kr 200.000 pr år pr student

Tillegg – tekst

Sametinget anerkjenner at på samme vis som med reindriftsnæringens ressurser og arealer er også de sjø- og kystsamiske områdene preget av ressurs- og arealkonflikter. Den aller eldste konflikten er nettopp mellom disse to næringsveiene, den sjøsamiske kombinasjonsdriften og reindriften. Men problemene fant i stor grad sin institusjonaliserte løsning gjennom slektskaps- og samarbeidsrelasjonen «verddevuohta» (nordsamisk), «väärtit» (kvensk).

Da reindriften ble endret i 1978 ble sytingsrein ulovlig og denne ordningen forsvant. Ikke bare lovregulerte man bort en institusjon for konfliktløsning, men for mange betydde det også at den siste tilknytningen til samisk identitet forsvant. I tillegg forsvant også rettigheter til å bruke blant annet motoriserte hjelpemidler i bruk av utmarka og høstning av dens ressurser. Motorferdselloven definerte kun reindriftsnæringen til å ha legitime rettigheter i utmarka, mens hele det samiske folk beviselig har bruk utmarka og dens ressurser til livberging. Denne politikken har ført til at fastboende samer har blitt fratatt både rettigheter og deres tilknytning til samisk identitet.

I moderne tid har klimautfordringer og et økende reintall gitt økte konflikter mellom reindriftsnæringen og sjøsamiske arealinteresser, da reindriftsnæringen i økende grad tar i bruk nye beiteområder i disse områdene. I motsetning til sjøsamiske samfunn har reindriftsnæringen blitt tilkjennegitt både egen næringslov og egen innsigelsesmyndighet. Sametinget erkjenner at Sametingets innsigelsesmyndighet i stor grad har ivarett reindriftsnæringens interesser og i svært liten grad hensyntatt sjøsamiske samfunns utviklingsbehov. Dette i seg selv har vært gjenstand for økende konfliktskapning mellom de ulike samiske gruppene.

Sametinget vil ivareta hele det samiske folk og sørge for likeverdighet. Sametinget vil fremover selv foreta helhetlige konsekvensutredninger om hvordan Sametingets bruk av innsigelser ivaretar det samiske folket som helhet, før innsigelser legges inn. Disse konsekvensutredningene skal følge alle innsigelser Sametinget fremmer.

I tillegg vil Sametinget jobbe for å gi alle samer enklere og likeverdig tilgang til naturområder, og få å få samisk naturbrukskultur anerkjent og som grunnlag i ny motorferdsellov i og annet lovverk.

Sametinget vil også jobbe for en utmarkslov som gir utmarksnæringer likeverdig tilgang til naturen og naturressurser, på lik linje med reindriftsnæringens rettigheter.

Korrigeringer:

6.2.1 Samletabell – Forvaltning av arealer

6.2.3 Samiske rettigheter til arealer og ressurser – søkerbasert tilskudd

Post 22001 Samiske rettigheter til arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd **reduseres med kr 1.100.000,-**

Tillegg - ny post

Forprosjekt - metodeutvikling for kartlegging av fastboende samers bruk av utmarka – søknadsbasert ordning

Det settes av midler til å utvikle metoder for å kartlegge og synliggjøre fastboende samer bruk av utmarka. Ordningen er åpen for søknad og det tildeles maksimalt 1 forprosjekter fra ordningen.

Det avsettes kr 300.000 til ordningen.

Kapitel 7 Næring

Korrigerings av post:

7.2.6 Reindrift – søkerbasert tilskudd

Post 27030 Reindrift – søkerbasert tilskudd **reduseres med kr 500.000,-**

Kap. 7.3.2 Variert næringsliv - søkerbasert tilskudd

Post 27101 Variert næringsliv – søkerbasert tilskudd **økes med kr 418.000,-**

Tillegg - ny post under kapitel 7.4 Primærnæringer

Nytt underkapittel: Utmarkshøsting – 500 arbeidsplasser i utmarka

Nærhet til naturen har alltid vært og skal være livsgrunnlaget for samer. Havet, fjorden, skogen og fjellet er viktig del av identiteten og grunnlaget for næring og kultur i nord. Vår naturnærhet og -bruk må anerkjennes som viktig del av vår kulturarv, og videreføres inn i fremtiden. Naturressursene skal danne grunnlaget for arbeidsplasser, kultur og verdensbilde, nå og i fremtiden. Likeverdighet mellom kulturer og næringer, er et bærende prinsipp. Gjennom generasjoners bruk har vi også vernet naturen, og bærekraftig bruk har gitt beste form for vern, også inn i vår moderne tid.

Sametinget har utmarksbruk som nytt eget satsingsområde – gjennom en sterk utmarksbruk tar man vare på naturen, ivaretar et samisk levesett og holder vedlikeholde den viktige naturkunnskapen.

En sterk utmarksbruk i nord bidrar til forsterket identitet, mer naturglede og som er grunnlaget for videre næring i utmarka.

Sametinget vil satse på infrastrukturtiltak som sikrer tilgang til viktige utmarksområder og igangsette tiltak og prosjekter som bidrar til ivaretagelse av tradisjonell utmarksbruk i en moderne tid.

Sametinget vil også arbeide for at rammebetingelser som begrenser og hemmer bærekraftig utmarksbruk endres, eksempelvis garnrestriksjoner og motorferdselloven.

NOU 10:2024, Ny motorferdsel, var på høring sommeren 2024. Forslaget ivaretar ikke bofaste samers rett til å utvikle sin naturbrukskultur og likestiller ikke utmarksnæringer. Sametinget vil bruke sitt politiske handlingsrom for å oppnå likeverdighet i ny motorferdsellov. Sametingets mål er å gi bofaste samer tilbake adgangen til også å bruke motoriserte hjelpemidler i sin naturbruk og -næring og likestille behandling av utmarksnæringer, være seg reindrift, jordbruk og annen utmarksnæring.

Mål: 500 arbeidsplasser i utmarka og levende og sterk utmarksbruk som gir økt næringsutvikling, rik høstingskultur og bolyst.

Strategier:

- Sametinget skal sikre lik tilgang til utmarksressursene
- Sametinget skal starte arbeidet med 500 nye arbeidsplasser i utmarka.
- Sametinget skal arbeide frem infrastruktur for utmarkshøsting slik som mottaksanlegg for bær og fisk, klopper i myrlendt og vanskelig terreng.

- Sametinget skal arbeide for 10 nye kyst- og fjellstuer knyttes til eksisterende nettverk av fjellstuer.
- **Sametinget skal gi utmarksnæring som faller utenom dagens ordninger driftsstøtte på lik linje med andre samiske næringer.**
- **Sametinget skal jobbe for at flere utmarksløyper åpnes, for å sikre naturbrukskultur og utmarksnæring som fremtidig næring.**

Forprosjekt – 10 kyst- og fjellstuer i nord

Sametinget vil bidra til økt naturbrukskultur, mer bolyst og økt næringsutvikling gjennom utvikling av 10 nye kyst- og fjellstuer som blir koblet sammen med allerede eksisterende nett. Det settes av midler til en foranalyse og mulighetsstudie hvor man også inngår samtaler med aktuelle interessenter. Fasilitetene skal være offentlig eid, men leies ut på åremål til unge som ønsker å starte reiselivsvirksomheter i utmarka.

Det avsettes kr 1 000 000 til prosjektet.

Prøveprosjekt mottak bær-fisk

Mottak av bær har hatt stor innvirkning på muligheten for å få omsetning på utmarksressurser. Om der finnes egnede fasiliteter, kan dette også være en mulighet for mottak av innlandsfisk. For raskt å komme i gang, avsettes det ressurser til potensielle som ønsker prøveprosjekt allerede sommeren 2025.

Det avsettes kr 800 000 til dette i 2025.

Infrastrukturtiltak til utmarksbruk – søkerbasert ordning

Utmarksnæring krever god infrastruktur, og næring starter ofte med levedyktig og kunnskapsbasert naturbruk og -høsting. Det er behov for forbedret og enkel infrastruktur for å høste mer effektivt, som enkel oppgradering av ferdelsårer (klopper over myrlendt og vanskelig terreng), skilting, bygging av gapahuker på sentrale steder.

Det avsettes kr 2 000 000 til formålet.

Konferanse: Utmarkas ressurser til nytte og næring.

Bygge opp identitet og stolthet rundt vår utstrakte sankekultur og tilhørighet til utmarksressursene. Naturbrukskultur i fokus, som utgangspunkt for bolyst og arbeidsplasser. Møteplass og idedugnad for videre arbeid med naturbrukskultur og næring.

Det avsettes kr 450 000 til formålet

Driftsbistand til utmarksnæring – foranalyse

Utmarksnæring som verken får offentlig driftstøtte via landddbruk, reindrift- eller duodjiordning, har dårligere rammebetingelser enn all annen naturnæring. Dette utjevnes. Det utvikles kriterier for driftsstøtte for utmarksbrukere, som tilpasses Sametingets øvrige støtteordninger. Første utbetaling av driftsstøtte forventes høsten 2025.

Det avsettes kr 650 000 til formålet.

Mulighetsstudie -Innlandsfiske – Bærmottak – Produskjonslokaler

Sametinget vil legge til rette for at bærsanking og innlandsfiske som næring og til det trengs det et mulighetsstudie som vil som vil kunne belyse muligheter og utfordringer. Arbeidet skal gi konkrete forslag på behov for infrastruktur, i tillegg til å se på næringsutviklingspotensial og hindre. Arbeidet igangssettes straks, og har som mål at man allerede fra sommer 2025 skal ha noen prøveprosjekter på plass.

Det innhentes kompetanse for å utføre en slik mulighetsstudie

Det avsettes kr 1 000 000 til dette formålet

Tillegg – ny post under 7.4.2 Marine næringer

Rekruttering av kvinner i fiskeryrket

Kvinner som kjøper fiskebåt kvalifiserer til 20% mer i støtte fra Sametinget.

Det avsettes kr 300.000,- til dette formålet

Tillegg 7.5 Duodji

Post 25301 Tilskudd til Duodjeinstituttta - direkte tilskudd **økes med kr 2.000.000,-** til etablering og drift av duodjiverksted og veileder i Alta

Kapitel 8 Kultur

Endringer:

8.3.3 Joik og samisk musikk – søkerbasert tilskudd

Post 32001 Joik og samisk musikk – søkerbasert tilskudd **reduseres med kr 1.000.000**

8.4.1 Samletabell – Samiske kulturinstitusjoner

Post 31200 Saami Council Headquarters - direkte tilskudd **reduseres med kr 300.000 og strykes**

8.4.5 Festivaler – direkte tilskudd

Post 30201 Riddu Riđđu Festivála **reduseres med kr 56.000,-**

8.5.2 Utvikling og fremming av samisk litteratur – direkte tilskudd

Postene 30601-30605 reduseres med kr 250.000,- på hver post – **til sammen kr 1.250.000,-**

Kapitel 11 Urfolksrettigheter, internasjonalt samarbeid og likestilling

Endringer:

Post 4505 Jevgenij Jushkovs minnefond - direkte tilskudd til Samerådet - norsk seksjon **reduseres med kr 407.000**

Kap 11.4.6 Jevgenij Jushkovs minnefond - direkte tilskudd til Samerådet - norsk seksjon **strykes i sin helhet**

Post 70000 Saami Council Headquarters - direkte tilskudd reduseres med kr 400.000,- og strykes.

Endring:

Post 48601 Oppfølging av Sametingets likestillingsmelding og handlingsplan mot samehets – **prosjekt reduseres med kr 200.000,-**

Post 48701 Oppfølging av rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen – **prosjekt reduseres med kr 990.000,.**

Kapitel 12 Samarbeidsavtaler

Endringer:

12.2.1 Regionalutviklingsprosjekter – søkerbasert tilskudd

Post 52001 Tilskudd til regionalutviklingsprosjekter - søkerbasert tilskudd **økes med kr 1.000.000,-**

Følgende tekst under tabell: De samiske bosetningsområdene trues av negativ befolkningsutvikling og en stadig større andel aldrende befolkning. Det settes av kr 1.000.000 til prosjekter som har formål å øke bo- og billyst i disse områdene. Det er en forutsetning at fylkeskommuner er medfinansierer i disse prosjektene.

Kapitel 16 Sametingets administrasjon

Posten Lønn og personalkostnader **reduseres med kr 5.0016.660**

Tabell

Post	Tekst	kr i hele tusen
	Samiske språksentra	-10 000
22001	Samiske rettigheter til arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd	-1 100
32001	Joik og samisk musikk - søkerbasert tilskudd	-1 000
30601-30605	Tilskudd til utvikling og fremming av samisk litteratur - direkte tilskudd	-1 250
	9.5.2 Samisk båtarnv – prosjekt	-500
48701	oppfølging av rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen - prosjekt	-990

70000	Saami Council Headquarters - direkte tilskudd	-400
48601	oppfølging av Sametingets likestillingsmelding og handlingsplan mot samehets - prosjekt	-200
	Sametingets adm	-5 015
45005	Jevgenij Jushkovs minnefond - direkte tilskudd til Samerådet - norsk seksjon	-407
27030	Reindrif - søkerbasert tilskudd	-500
30201	Riddu Riddu Festivála	-56
Totalsum		-21 418
Nytt post under språk	Systematisk språkopplæring	1 500
17301	Stipend for høyere utdanning- søkerbasert tilskudd	10 000
Ny post – Areal, klima og miljø	Forprosjekt - metodeutvikling for kartlegging av fastboende samers bruk av utmarka - søknadsbasert	300
Ny post -næring	Kyst- og fjellstuer - foranalyse	1000
Ny post -næring	Bærmottak - prøveprosjekter	800
Ny post -næring	Infrastrukturtiltak utmarksbruk	2 000
Ny post -næring	Konferanse: utmakas ressurser til nytte og næring	450
Ny post -næring	Kriterieutvikling og driftsstøtte utmarksnæring	650
Ny post -næring	Mulighetsstudie Innlandsfisk - Bær og produksjonsfasiliteter	1 000
Ny post- Næring	Rekruttering av kvinner i fiskeryrke	300
52001	Tilskudd til regionale utviklingsprosjekter - søkerbasert	1 000
25301	Tilskudd til Duodjeinstituhtta - direkte tilskudd	2 000
27101	Kap. 7.3.2 Variert næringsliv - søkerbasert tilskudd	418
Totalsum		21 418